

2015

**ASIGURAREA
ACCESULUI VICTIMELOR
VIOLENȚEI SEXUALE
LA PROTECȚIE LEGALĂ
ȘI SOCIALĂ ADECVATĂ**

INTRODUCERE

Infracțiunile privind viața sexuală reprezintă o categorie specifică de infracțiuni care iau amploare în toate țările lumii, inclusiv în Republica Moldova. În afară de numărul în creștere al infracțiunilor din această categorie, asistăm și la diversificarea formelor – de la infracțiunea de viol, la cea de hărțuire sexuală, acostare a copiilor, în scopuri sexuale etc. Astfel, **chiar dacă în Codul penal (CP) al Republicii Moldova au fost efectuate modificări și ajustări ținându-se cont de noile realități sociale, modul de înregistrare a acestor infracțiuni de către organele abilitate (Inspectoratul General de Poliție, Biroul Național de Statistică etc.) lasă încă de dorit** pentru că nu cuprind diferențierea infracțiunilor sexuale pe categoriile prevăzute de Codul penal – violul (art. 171), acțiunile violente cu caracter sexual (art. 172), hărțuirea sexuală (art. 173), raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (actele de penetrare vaginală, anală, bucală etc.) (art. 174), acțiunile perverse (art. 175) și infracțiunile cu caracter sexual asupra copiilor, prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare, (acostarea copiilor în scopuri sexuale) (art. 175').

Datele Biroului Național de Statistică din Republica Moldova prezintă, actualmente, doar infracțiunea de viol. Datele statistice ale acestei instituții relevă o creștere a violului ca infracțiune sexuală – de la 215 cazuri în anul 2000 la 352 de cazuri în 2014. Numărul cazurilor de viol raportate la 100 000 de locuitori relevă aceeași tendință de creștere de la 6 cazuri în 2000 la 10 cazuri în 2014.¹

Statistica organelor de poliție prezintă 332 de cazuri de viol și 273 de cazuri de violență sexuală în anul 2014. De asemenea, se înregistrează o ușoară creștere a infracțiunilor sexuale în familie: de la 29 la 30 de cazuri în anii 2013-2014 a infracțiunilor de viol (art. 171 CP) și de la 11 la 20 de cazuri de acțiuni violente cu caracter sexual (art. 172 CP) pentru aceeași perioadă.²

Însă **nici datele Biroului Național de Statistică, nici cele ale Inspectoratului General de Poliție nu reflectă cu exactitate realitatea socială.** Numărul cazurilor de violență sexuală este mult mai mare, dar aceste cazuri nu sunt semnalate organelor de drept, pentru că violența sexuală este un tabu în societatea moldovenească. Datele cercetării „*Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova*” relevă că aproape fiecare al cincilea bărbat a făcut sex cu o fată/fe-

---

¹ <http://statbank.statistica.md/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=JUS0101&ti=Infracțiuni+inregistrate+dupa+tipul+infracțiuni%2C+2000-2014&path=../Database/RO/12%20JUS/JUS01/&lang=1>

² http://www.igp.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_privind_violenta_in_familie_12_luni_2014.pdf

meie, fără ca aceasta să-și dorească, iar aproape fiecare al patrulea bărbat cu o fată/femeie, care era prea beată, ca să spună că nu-și dorește acest lucru. 18 la sută dintre bărbați au recunoscut utilizarea forței pentru a întreține relații sexuale și cu actuala prietenă/soție, iar 14 la sută dintre bărbații au utilizat forța pentru a face sex cu fosta prietenă/soție. Aproximativ 5 la sută dintre bărbați au săvârșit abuz sexual în grup.³

Violența sexuală este forma de violență cea mai puțin recunoscută și raportată. Marea majoritate a cazurilor nu ajung în atenția autorităților. Factorii de bază care favorizează această situație sunt multipli: (i) normele sociale stereotipe în care masculinitatea este asociată cu dominația și agresivitatea, iar feminitatea cu supunerea; (ii) învinuirea persoanelor care sunt victime ale acestor situații, ca fiind de vină pentru producerea acestor infracțiuni;⁴ (iii) frica persoanelor de a denunța astfel de cazuri, pentru a nu fi blamate, marginalizate etc.

Parcursul victimei violenței sexuale prin sistemul de justiție este anevoios și descurajant, acestea fiind uneori victimizate și de specialiștii cu care intră în contact – polițiști, ofițeri de urmărire penală, medici legiști, procurori, judecători. Există și bariere legislative care conduc la lipsa protecției efective în fața agresorilor, la o rată mică a condamnărilor, însoțită de pedepse blânde.

O provocare pentru Republica Moldova este **lipsa unui concept clar privind instruirea specializată a specialiștilor din domeniul legal și social**, care au în gestiune cauze de infracțiuni sexuale, fapt care duce, pe de o parte, la organizarea unor instruirii sporadice, de scurtă durată, în special inițiate de reprezentanții societății civile, pe de altă parte, nu asigură ca anume specialiștii instruiți să gestioneze cauzele victimelor violenței sexuale.

Scopul prezentului studiu a constat în analiza accesului victimelor violenței sexuale (VVS) la protecție legală și socială. Aceasta este o primă încercare în Republica Moldova de a arăta **dimensiunea și gravitatea acestui fenomen și de a evalua modul în care VVS le este asigurat accesul la protecția legală și socială**, atât prin prisma opiniei specialiștilor din sistemul de justiție și cel social, cât și a opiniei personale a victimelor violenței sexuale.

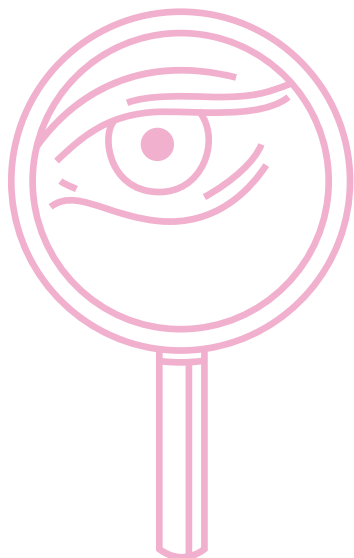
Cercetarea dată este destinată specialiștilor din organele de drept și justiție (polițiști, ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători) ce examinează cazurile de violență sexuală; specialiștilor din domeniul social, educațional și medical (manageri, psihologi, pedagogi, asistenți sociali, medici etc.), care sunt implicați în asistența VVF, nemijlocit VVS, și, nu în ultimul rând, decidenților.

---

³ *Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova.* – IMAGES, Centrul de Drept al Femeilor, SocioPolis, Chișinău, 2015, p.96.7

⁴ Femeia este responsabilă, în opinia a peste 40 la sută dintre bărbați, și pentru cazurile de viol, iar dacă aceasta are o reputație proastă sau nu opune rezistență fizică când este violată, aceste cazuri nu pot fi considerate drept viol. *Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova.* – IMAGES, Centrul de Drept al Femeilor, SocioPolis, Chișinău, 2015, p.94.

METODOLOGIA DE CERCETARE

Pentru atingerea scopului cercetării, s-a utilizat o abordare complexă din punct de vedere metodologic. Au fost colectate date primare cu ajutorul metodei anchetei în bază de chestionar și a interviului individual aprofundat de la următoarele grupuri țintă: manageri de servicii acordate victimelor violenței în familie (VVF), specialiști din domeniul sistemului de protecție legală și socială, precum și VVS. Metodele de cercetare au permis triangularea datelor, dar și cunoașterea opiniei privind accesul victimelor la protecția socială și legală, din perspectiva diferitor actori (victime, specialiști în domeniul protecției legale și sociale).

Pentru a cunoaște serviciile existente pentru VVS, s-a realizat cartografierea serviciilor prestate de diverse instituții pentru VVF. În cadrul cartografierii, s-a urmărit identificarea numărului VVS care au beneficiat de servicii și specificul serviciilor oferite. În paralel, au

METODOLOGIA STUDIULUI

Cartografierea serviciilor existente pentru VVS

20

chestionare aplicate managerilor organizațiilor ce prestează servicii VVF

Analiza serviciilor de asistență și protecție a VVS prin prisma specialiștilor

35

interviuri individuale aprofundate cu specialiști din sistemul de drept și cel social

Analiza serviciilor de asistență și protecție a VVS prin prisma victimelor

14

interviuri individuale aprofundate cu VVS

fost intervievați diferiți specialiști care au oferit servicii nemijlocit pentru acest grup de beneficiari – psihologi, asistenți sociali, lucrători sociali, polițiști, ofițeri de urmărire penală, specialiști în medicina legală, procurori, avocați ai inculpaților, avocați ai victimelor, judecători etc.

În cadrul acestui studiu au fost colectate date din diferite unități teritorial administrative ale Republicii Moldova. Totuși predomină specialiștii din mun. Chișinău, pentru că aici sunt amplasate cele mai multe organizații ale societății civile la care sunt referite sau apelează VVS.

CONSTATĂRI CHEIE

PROVOCĂRILE ÎN ACCESAREA SISTEMULUI DE JUSTIȚIE DE CĂTRE VVS

Numărul adresărilor din partea victimelor la serviciile de asistență juridică și socială este redus. „*Nu cred că la noi se declară toate cazurile de abuz sexual. Nu cred că fiecare copil sau matur care a trecut prin experiența respectivă ajunge să apeleze sau să fie cumva ajutat, protejat sau consiliat*” (IIA_10_S).

Stereotipurile și prejudecățile existente în societate constituie un factor important al numărului redus de infracțiuni sexuale declarate. Marea majoritate a populației nu percepe infracțiunea sexuală ca infracțiune, iar violul conjugal nu-l interpretează ca formă de viol, ci ca o obligație ce reiese din relațiile de familie. De aceea, frecvent, intervenția polițiștilor în astfel de cazuri se rezumă la recomandarea victimei violenței sexuale

să ierte agresorul pentru a nu iniția un dosar penal. Atitudinea stereotipizată influențează mult asupra victimelor din mediul rural, în special, pentru că deseori este „*jelit, protejat violatorul, iar victima este luată peste picior*” (IIA_10_S).

Specialiștii intervievați au evidențiat și **semnalarea tardivă a cazurilor de abuz sexual din cauza lipsei de informare a VVS, dar și a neîncrederii acestora în persoanele care o înconjoară și în societate**, în general. În ultimii ani, ei au semnalat că există multiple adresări tardive

în cazurile de abuz sexual al copiilor, pe parcursul mai multor ani, în cadrul familiei. *„De ce un copil abuzat pe parcursul a 10 ani nu spune nimănui? Pentru că el nu are încredere în cei care-l înconjoară”* (IIA_12_S).

Actualmente, în Republica Moldova, **lipsesc acțiunile proactive de identificare a cazurilor de violență sexuală** atât din partea specialiștilor din sistemul de drept, cât și al celor din sistemul social (asistenți sociali, cadre didactice, medici etc.). *„Noi stăm în birouri călduțe și așteptăm ca victimele să vină la noi”* (IIA_32_S).

Există însă și cazuri când **declarațiile victimelor nu sunt luate în seamă nici de rude, nici de polițiștii de sector**. Drept argument este situația a două persoane în vârstă dintr-o localitate rurală care spuneau rudelor, reprezentanților APL că sunt violate de către un tânăr și nu au fost crezute. *„Ea se jeluia la copii, dar ei nu o credeau... Spuneau că e ne bună. Să fi fost o bețivă... Bătrânică a doua când a spus ce s-a întâmplat tot nimeni nu a crezut-o. Ea a chemat poliția... Dar polițistul s-a legat de niște copii din sat și atât. Și iaca, peste ceva timp, a fost al treilea și apoi al patrulea caz...”* (IIA_33_S). Practic, în situația dată, organele de drept au intervenit cu responsabilitate abia după ce copiii celei de a treia victime s-au adresat.

Un alt factor care explică numărul mic de adresări a VVS la sistemul de drept constă în faptul că **legislația nu le oferă un statut special VVS, în raport cu victimele altor infracțiuni**. *„VVS, practic, nu sunt protejate”*, chiar dacă trauma care a fost cauzată ca rezultat al acestei infracțiuni impune necesitatea unei abordări mai speciale. **Sistemul de drept este perceput ca asigurând doar drepturile și libertățile persoanei care este bănuită de săvârșirea infracțiunii**, oferindu-i acesteia un avocat care să-l reprezinte în instanță gratis, victima însă trebuie să apeleze la un avocat, serviciile căruia sunt contra plată. Deși procurorul preia apărarea VVS, cercetarea relevă că victimele se auto-percep ca fiind practic lipsite de dreptul la apărare.

Legea asigură accesul la protecția legală tuturor cetățenilor, iar organele de drept au obligația de a înregistra și de a verifica fiecare apel parvenit la secția de poliție. Frecvent însă, **declarațiile victimelor sunt puse la îndoială de cei care trebuie să asigure ordinea în societate**. Actualmente **nu există o metodologie clară de lucru, de acțiune în cazurile de violență sexuală și nu se ține cont de starea victimei, nu se pornește de la înregistrarea cazului**. Victima este nevoită să relateze, de mai multe ori, cum s-au întâmplat lucrurile, ceea ce poate duce la o retraumatizare profundă. De asemenea, la momentul adresării, **polițiștii evaluează șansele de a dovedi/proba infracțiunea**. Practic, în situațiile când există șanse puține, reprezentanții organelor de drept încep a convinge victima să nu depună plângere. Nu în ultimul rând, s-a constatat că, **polițiștii nu inițiază dosarul la momentul declarării, dar abia după ce victimei i se face expertiza medico-legală**.

Numărul redus al specialiștilor din sistemul de justiție care au fost instruiți și activează profesionist, inclusiv, cunosc cum să lucreze cu VVS, constituie un alt factor al numărului mic de adresări.

Deși există un Cod de etică și deontologie al polițistului⁵, care prevede în art.6 și obligația acestuia de a păstra confidențialitatea, există situații când aceștia nu cunosc și încalcă flagrant normele deontologice. *„Am avut un caz când polițistul de sector, după ce a fost invitat la noi și anunțat despre cele întâmplate, a mers prin sat și a făcut un fel de interogatoriu la consăteni: Cât de cuminte este adolescența X? De ce a ajuns să fie violată? Asta în situația în care în comunitate nu se cunoștea despre cazul respectiv și adolescența nu a vrut să depună plângerea, știind că în localitate mai sunt fete care au fost violate de aceeași persoană și căruia nu i-au făcut nimic ”* (IIA_10_S).

O parte componentă importantă pentru inițierea dosarului penal împotriva agresorului o constituie rezultatele expertizei medico-legale a VVS. Specialiștii în drept au semnalat că este necesar de îmbunătățit condițiile în care are loc expertiza medico-legală, echipamentul medical, dar și atitudinea acestor specialiști față de VVS, inclusiv, trebuie de reformat domeniul expertizei, pentru ca documentele emise de acest organ să nu lase loc de interpretări.

Amendamentele la art.110' al Codului de Procedură Penală⁶ permit ca un copil cu vârsta până la 14 ani să fie audiat în mod ideal, doar o singură dată la etapa urmăririi penale de către judecătorul de instrucție. Audierea copiilor o face un judecător de instrucție, psiholog, pedagog sau psihopedagog. Actualmente, se solicită ca intervievatorul copilului să fie o persoană cu studii psihologice sau juridice, care a urmat cursurile de instruire în domeniul interievării legale a copilului victimă/martor de pe lângă Institutul Național de Justiție. Datele cercetării relevă însă că, sistemul este parțial funcțional, doar în câteva localități copiii sunt audiați după aceste principii. Participanții la audiere încă nu înțeleg *„cât de mare este trauma și cât este de greu de vorbit despre ceea ce s-a întâmplat... Atunci când omul vorbește, el retrăiește din nou aceste stări și că terapie este doar atunci când stai unu la unu cu psihologul și știi că ușa s-a închis, și povestea ta a rămas aici”* (IIA_12_S).

Suștinerea din partea familiei este importantă, deoarece motivează VVS să meargă mai departe și să nu se dea bătută la o careva etapă a procesului penal. Judecătorii au semnalat însă și situații când *„mamele nu cred copiii care spun că au fost abuzați sexual de către tată, concubin. Frecvent mamele iau poziția agresorului și nu cea a copilului”* (IIA_22_S).

Rapoartele de evaluare psihologică se utilizează în practica judiciară. Acestea ajută polițistul, procurorul, judecătorul să înțeleagă circumstanțele infracțiunii, pentru că psihologul în acel raport descrie mecanismele de manipulare, de constrângere ale agresorului. Unii judecători au evidențiat că rapoartele de evaluare psihologică, dacă sunt elaborate profesionist, au valoare

---

⁵ Hotărârea Guvernului nr. 481 din 10.05.2006.

⁶ Legea nr. 163 din 18.07.2014.

pentru procesul judiciar. Este important de evidențiat însă că, actualmente, rapoartele de evaluare psihologică nu au o structură unică și trebuie susținută inițiativa de a le standardiza, și a introduce modificări în legislație, ca ele să fie recunoscute ca probă în procesul de judecată.

Odată inițiată procedura penală, VVS ajunge să se confrunte cu presiunea din partea infractorului, rudelor acestuia pentru a-și retrage plângerea. VVS sunt foarte vulnerabile emoțional, ușor influențabile de către agresor și, dacă nu sunt încurajate, în marea lor majoritate, abandonează procesul penal inițiat pentru pedepsirea agresorului. Există și specialiști în drept care nu țin cont de vulnerabilitatea VVS, de faptul că acestea pot fi manipulate, amenințate ca să-și retragă plângerea. Actualmente, sistemul legal din Republica Moldova admite ca aceste victime să fie impuse să-și retragă declarațiile sub presiune. Paradoxal, dar ele apoi ajung și în judecată pentru „mărturii false”, chiar dacă există probe evidente ale infracțiunii sexuale săvârșite asupra lor (a se vedea Caseta 1).

caseta 1

Studiu de caz. Victimă minoră a violului în grup care a fost privată de libertate, după ce și-a schimbat declarațiile sub presiune

„Am avut un caz cu mulți ani în urmă, care și-a lăsat amprenta asupra activității mele ca profesionist, ca procuror, ca anchetator, ca avocat ...

O fetiță de 17 ani a fost violată de 3 persoane. Ea a reușit să fugă așa cum era dezbrăcată. A ieșit în stradă și a oprit un taxi care a luat-o. După aceea, agresorii au fost identificați, dosarul inițiat și persoanele arestate... Dar mai târziu, sub presiune, ea și-a schimbat declarațiile. Rudele inculpaților au început să o amenințe și ea a spus că totul s-a întâmplat benevol...

Ceea ce m-a mirat a fost că, în instanță, agresorul a fost achitat, iar victima a fost luată sub arest și trasă la răspundere pentru declarații false. Fetei i-au dat 5 ani privațiune de libertate cu executare. Ea a primit 5 ani, în loc ca această pedeapsă să fie stabilită agresorilor...

În esență, noi știm că, la început, declarațiile nu sunt false și au fost și probe... Eu niciodată nu ași fi admis ca o VVS să fie astfel trasă la răspundere.

Ce i-a oferit statul acestei tinere de 17 ani la început de viață? Statul nu i-a oferit nimic, în loc ca să-i arate că este puternic și că îi pedepsește pe cei vinovați”.

Există situații când se recurge la medierea și împăcarea părților și cazuri când se ajunge la căsătorie, în rezultatul unor infracțiuni cu caracter sexual, pentru ca agresorul să nu fie privat de libertate. Astfel de cazuri trebuie excluse în cazul infracțiunilor sexuale, după părerea unor specialiști din organele de drept.

Este necesară excluderea posibilității de încetare a procedurilor penale pe cazurile de viol și alte infracțiuni sexuale, ca rezultat al retragerii plângerilor (a se vedea Caseta 2).

Retragerea plângerii nu trebuie să fie un temei pentru organele de drept ca să nu examineze până la capăt cauza penală inițiată. Prin posibilitățile de retragere a plângerii justiția încurajează infracțiunile sexuale.

Studiu de caz. Situații când s-a recurs la împăcarea părților pe infracțiuni de violență sexuală

„Am avut un caz când de mai mulți ani persoana abuza sexual băieți sub 14 ani. Când am reținut persoana, în procesul de investigare, s-a constatat că aceasta mai fusese reținută și condamnată pentru astfel de infracțiuni. În 2 cazuri anterioare avusese loc împăcarea părților, iar în alt caz – persoana a fost condamnată, pentru întreținerea relației sexuale cu persoane de până la 16 ani, cu amendă. Abia ulterior, cazul a fost documentat, ținându-se cont de infracțiunile anterioare și persoana a fost condamnată la privațiune de libertate pentru mulți ani”.

Majoritatea victimelor, care au apelat la organele de drept pentru a pedepsi agresorul, au evidențiat **durata mare pentru acumularea probelor și judecarea cazului**. Tergiversarea dosarului determină victimele să-și piardă, frecvent, curajul, iar nedreptatea pe care o văd, le face să renunțe la pedepsirea agresorului. Sunt puține cazuri când VVS este hotărâtă și luptă până la pedepsirea agresorului de către instanța de judecată.

Puține dintre VVS, după ce au depus plângere la poliție și a fost inițiată cauza penală împotriva agresorului, au beneficiat de asistența psihologică din partea centrelor de plasament sau a unor organizații neguvernamentale care le-a oferit serviciile unui avocat. În același timp, cercetarea prezintă dovezi că asistența psihologică și juridică de care beneficiază VVS, până la începerea procesului de judecată, joacă un rol important, deoarece, la acel moment, ea este informată despre drepturile și responsabilitățile sale și este mai stabilă din punct de vedere emoțional.

Impactul violenței sexuale asupra personalității victimei este neglijat la ora actuală de sistemul de justiție. Expertizele psihiatrico-psihologice nu pot aprecia impactul traumei asupra dezvoltării personalității.

Cazurile de inițiere a prejudiciului material și moral sunt rare. Respectiv, specialiștii au semnalat necesitatea ca judecătorii să se expună asupra prejudiciului material și moral când pronunță decizia instanței pe cazul de infracțiune sexuală, dar și să informeze VVS ca după sentința de condamnare a agresorului, să se adreseze pentru recuperarea prejudiciului material și moral.

Specialiștii din sistemul de drept au recunoscut prezența unor acțiuni de corupție în cazul în care VVS se adresează în instanță. Există mulți factori ai acestor situații, dar cel de bază se referă la nedorința specialiștilor de a ieși din starea de confort. Avocații VVS au menționat și situații de coruptibilitate în rândul experților care efectuează rapoartele de examinare medico-legală (a se vedea Caseta 3).

Studiu de caz. Caz de corupție în rândul medicilor-legiști

„VVS minoră nu i s-a făcut expertiza medico-legală, pentru că experții nu erau pe loc în acea zi. Ea a fost trimisă la un ginecolog cu experiență de peste 30 de ani, care a constatat cazul de viol. A doua zi, VVS a mers și la expertul legist, care a constatat aceeași situație....

Avocatul inculpatului, peste un an de zile solicită expertiză repetată la Chișinău, care atestă că victima nu a fost violată.

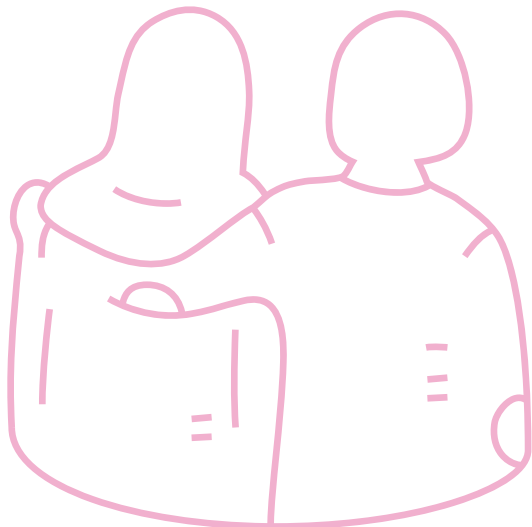
Când VVS a auzit de așa ceva, a dat din mână și a plecat peste hotare...

Eu am scris cerere la procuratură, dar totul s-a mușamalizat”.

Unii specialiști din domeniul organelor de drept au evidențiat că actele de corupție afectează grav funcționarea sistemului. „**Specialiștii la fiecare caz au anumite prețuri**” (IIA_13_S), iar acțiunile întreprinse pe parcursul mai multor ani nu aduc rezultatele scontate. Spre exemplu, chiar dacă, pe parcursul ultimilor 6 ani, în jur de 30 de procurori au fost trași la răspundere pentru acte legate de corupție, problema nu a fost soluționată.

Cele evidențiate relevă că sistemul justiției, în cazul VVS, nu poate fi caracterizat ca fiind unul prietenos. Deși există un cadru normativ, care prevede anumite mecanisme de interacțiune a specialiștilor, există o mare diferență între situația *de jure* și cea *de facto*. Mecanismul de implementare a cadrului legal este defectuos. Lacunele în sistemul de justiție, cu referire la VVS, sunt multiple: (i) posibilitățile de interpretare diferită a cadrului normativ; (ii) puține acțiuni de prevenire; (iii) lipsa specialiștilor instruiți în acest domeniu; (iv) încălcarea principiilor deontologice de către specialiști; (v) prezența practicii de confruntare a victimei cu agresorul etc. Cu toate acestea, în Republica Moldova se întreprind măsuri pentru ca sistemul de justiție să devină unul prietenos. Există unele progrese, dar acestea se referă la copiii victime ale infracțiunilor, inclusiv la copiii VVS, care nu au împlinit vârsta de 14 ani.

PROVOCĂRILE SISTEMULUI DE PROTECȚIE SOCIALĂ ADRESAT VVS

Problema violenței sexuale nu constituie la ora actuală o prioritate nici pentru autoritățile publice centrale (APC), nici pentru autoritățile publice locale (APL). Acțiunile întreprinse în acest domeniu se bazează pe inițiativele sectorului neguvernamental, dar acestea sunt insuficiente pentru a acorda asistență legală și socială adecvată pentru această categorie de victime. Autoritățile trebuie să-și asume o mai mare responsabilitate pentru realizarea drepturilor la protecție pentru aceste persoane, iar societatea civilă, împreună cu

comunitatea donatorilor, ar putea contribui semnificativ la dezvoltarea serviciilor de suport pentru VVS. Pentru aceasta, se cer mai multe acțiuni atât din partea reprezentanților sistemului de drept, cât și a celor din sistemul social.

La momentul realizării cercetării, în Republica Moldova nu existau servicii specializate pentru VVS prestate de instituțiile publice. VVS sunt plasate în caz de necesitate în centrele publice care oferă servicii VVF sau victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, cu toate că, sub aspect cantitativ, serviciile de plasament existente pentru VVF nu sunt suficiente și capacitatea centrelor este mică în comparație cu aria geografică pe care o acoperă, ținând cont de standardele internaționale.⁷ Sub aspect calitativ însă VVS au nevoie de servicii specializate axate pe necesitățile lor specifice.

Din totalul celor 20 organizații participante la studiu, 14 au oferit pe parcursul anilor 2010-2015 servicii și pentru VVS. Numărul de beneficiari copii sau adulți VVS este impunător (a se vedea Tabelul 1).

Organizațiile nominalizate oferă servicii VVF și VVS în perioada de criză, care, de obicei, nu depășește 1-3 luni și nu oferă servicii de reabilitare de lungă durată. După perioada de criză, victima rămâne față în față cu nevoile, traumele și problemele ei.

---

⁷ *Studiu de analiză a serviciilor prestate femeilor victime ale violenței în familie în Republica Moldova.* – Fundația OAK, WAVE, Centrul de Drept al Femeilor. - Chișinău, 2014, p.15.

Tabelul 1. Dinamica VVS în instituțiile cercetate (anii 2010-2015), numărul de cazuri⁸

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (ianuarie - august)
Centrul Internațional pentru protecția și promovarea drepturilor femeii „La Strada” ⁹	16	33	4	19	22	23
Centrul de Drept al Femeilor	23	30	31	30	56	88
Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, Chișinău	75	55	70	84	68	- ¹⁰
Centrul Maternal „Ariadna”	-	-	-	-	11	-
A.O. „Începutul vieții” gestionează Centrul „Casa Schimbării”	14	11	13	10	16	6
Centrul maternal „Pro Familia”	3	7	7	4	4	2
Centrul maternal de plasament pentru cupluri părinte – copil, Cornești	2	2	2	-	1	1
Centrul Maternal Cahul	-	-	-	-	-	1
A.O. „Promo-LEX”	-	-	-	-	- ¹¹	3
Misiunea socială „Diaconia” gestionează Centrul Maternal „În brațele mamei”	-	-	-	-	3	-
CNPAC, Serviciul de asistență psihosocială a copilului și familiei „AMICUL”	67	78	84	62	180	52
Centrul pentru Copilărie, Adolescență și Familie	9	4	4	-	1	1
Centrul de Plasament al copilului „Regina Pacis”	-	-	-	-	2	3
Centrul de Plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă	-	2	-	-	1	-

⁸ Sunt incluse în Tabelul 1 doar instituțiile care au menționat că au prestat servicii VVS.

⁹ Datele reflectă doar VVS adulte, nu și copiii VVS. Pe parcursul anilor 2010-2014, au fost asistați 58 de copii victime-martori ai abuzului sexual/exploatării sexuale, dar reprezentanții organizației nu au dus evidența segregată pe ani.

¹⁰ Nu au putut să ofere numărul VVS asistate, pentru că datele la momentul cercetării încă nu erau sistematizate în baza acestui criteriu.

¹¹ Nu au putut să ofere date pentru anii 2010-2014 despre VVS asistente pentru ca nu duc evidența după acest criteriu.

Numărul de specialiști, încadrați în prestarea serviciilor pentru VVF, variază în funcție de tipul instituției, capacitatea și specificul acesteia. În medie, organizațiile care oferă plasament au în jur de 10 angajați, iar în centrele maternale numărul specialiștilor variază între 6-8 persoane. Specialiștii de bază, în marea majoritate a instituțiilor, includ: psiholog, asistent social, pedagog sau pedagog social (în cazul copiilor), asistent medical (în unele instituții lucrează cu program deplin, în altele cu program parțial) și jurist (în unele instituții este prezent ca specialist de bază sau prin cumul, în alte instituții acesta lipsește).

Serviciul de plasament este unul dintre cele mai solicitate de către VVS. *„Sunt într-o situație acum că nici înapoi nu am cum să mă întorc pentru că știu că nu am la ce să mă întorc și înainte nu am unde mă duc singură cu 3 copii. Acum sunt 3 copii la mine și 1 la dânsul... Eu nu sunt sigură de ziua de mâine...”* (IIA_12_V). Beneficiarilor serviciilor de plasament li se oferă și servicii de alimentare, produse de igienă personală, asistență psihologică etc.

Accesul VVS la instituțiile care oferă plasament, în special, centrele maternale, Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane din Chișinău, Centrul „Casa Mărioarei” se face prin intermediul organului teritorial de asistență socială, prin referirea de către APL sau APC, prin intermediul organului teritorial de poliție, prin referirea de către organizații neguvernamentale sau membri ai comunităților. Pentru a beneficia de serviciile centrului de plasament este nevoie de un demers, certificat medical, acte de identitate și alte formulare. Dacă este un caz de urgență, VVS poate fi primită și în lipsa unor acte, acestea perfectându-se, ulterior, pe perioada aflării în cadrul centrului. Restricții în oferirea serviciilor de plasament sunt: (i) vârsta (în dependență de specificul centrului, există categorii de vârstă pentru care se oferă asistență); (ii) prezența unei boli mentale – victimele, care suferă de retard mental ușor, sunt acceptate, iar cele care au dereglări psihice mai severe nu pot fi acceptate în calitate de beneficiari ai centrului, deoarece pun în pericol viața și securitatea altor beneficiari; (iii) prezența tuberculozei; (iv) prezența unei dizabilități fizice care reduce mobilitatea persoanei – centrele nu dispun de condițiile fizice necesare pentru a asigura deplasarea persoanelor cu dizabilități; (v) dependența de alcool – în cazul când VVS consumă alcool, ele sunt trimise, inițial, să treacă un curs de dezalcoolizare și doar după aceasta sunt acceptate în centru; (vi) dependența de droguri – așa victime nu au fost identificate, însă, de asemenea, ar fi necesar să treacă un curs specializat, după care să fie admise în centru.

Consilierea psihologică individuală este un serviciu pe care îl prestează toate organizațiile ce oferă servicii VVF. Asistența psihologică și reabilitarea victimei presupune informarea corectă a victimelor și înțelegerea fenomenului prin care au trecut, contribuind la creșterea încrederii în sine și reducând repetarea unor experiențe similare. *„Aș vrea ca toate femeile să afle despre aceste centre, că sunt foarte multe femei în așa situație. Cel mai important este ceea ce-mi explicau toți psihologii și aș vrea să ajungă la toți, că eu îs victimă, dar el e agresor. Agresorul se liniștește, își ia puteri, apoi iar agresează. Eu nu înțelegem așa ceva. Eu credeam că el va fi altfel, că se va schimba și totul va fi bine”* (IIA_7_V).

Asistența medicală este oferită, aproximativ, de jumătate din numărul total de instituții analizate. În cazul problemelor de sănătate, victimele sunt referite la instituțiile medicale. Ele pot beneficia de aceste servicii, în baza Poliței de Asigurare Medicală. Marea majoritate a acestora însă nu dispun de poliță activă (excepție copiii care sunt asigurați, în mod obligatoriu, până la împlinirea vârstei de 18 ani).

Asistența juridică primară este un serviciu solicitat de VVS, însă acest serviciu nu este prestat de majoritatea instituțiilor publice, din cauza lipsei unui jurist în statele de funcție. Organizațiile neguvernamentale – Centrul de Drept al Femeilor, Asociația „Promo-LEX”, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, dar și instituții publice – Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane din Chișinău¹, oferă asistență juridică primară și asistență juridică calificată victimelor traficului de ființe umane și VVS.

Consultarea la telefon sau față în față este făcută la necesitate, în special, pentru femeile care cândva au fost beneficiare ale instituțiilor, iar acum se adresează după ajutor în soluționarea unei anumite probleme. Alte servicii de care pot beneficia VVS, în cadrul unor instituții sunt: educația nonformală, servicii de integrare în comunitate, activități de monitorizare/postevaluare.

Beneficiarii Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane din Chișinău, care nu au un loc de muncă și studii, au posibilitatea să învețe și o profesie. În acest scop, ei sunt direcționați spre A.O. „Insula Speranțelor”, pentru a învăța meseria de frizer, cofetar, bucătar etc. Serviciile de educație nonformală au drept scop facilitarea accesului VVS la piața muncii și o ajuta să înceapă viața din nou. *„Îmi este greu să-mi găsec un loc de muncă pentru că 12 ani am stat acasă, am născut și am crescut 4 copii și nu am lucrat nicăieri”* (IIA_12_V).

Cercetarea realizată relevă însă că o parte dintre VVS nu au beneficiat de careva servicii, chiar dacă acestea le erau necesare. Semnalăm, cazul **VVS în etate care ajung singure să trăiască cu frica, trauma și să o depășească.** *„Am să mor numai din cauza babofilului”* (IIA_14_V). Datele cartografierii atestă că, cel mai frecvent, VVS vârstnice nu ajung să beneficieze de servicii, ele rămânând în comunitate luptând cu trauma *„cu credința în Dumnezeu”* (IIA_13_V).

O problemă în acordarea asistenței VVS o constituie și lipsa de pregătire a asistenților sociali comunitari, fluctuația în rândurile acestora și necunoașterea serviciilor spre care ar putea direcționa victimele. *„În asistență socială lucrează persoane din diferite domenii – contabili, ingineri etc., care nu au pregătirea necesară”* (IIA_12_S). Asistentul social trebuia să dețină informațiile despre serviciile existente, la nivel teritorial și național. Competențele acestuia trebuie fortificate pentru ca să dețină o *„cartografie a beneficiarilor, la nivel local și să poată referi persoanele spre serviciile existente”* (IIA_32_S).

Marea majoritate a VVS nu beneficiază de careva servicii, la nivelul comunităților. Specialiștii au semnalat probleme în momentul revenirii VVS în comunitate *„le este foarte greu să se întoarcă în sat pentru că toți le etichetează”* (IIA_4_S). În lipsa unor centre specializate pentru copiii VVS, aceștia sunt nevoiți să trăiască în comunitate și să frecventeze ședințe de reabilitare la psiholog, într-o altă localitate. Acest fapt se răsfrânge negativ asupra copilului. *„Copiii frecventează maxim 3-4 ședințe de reabilitare, dar ei au nevoie de mai mult”* (IIA_3_S).

Asistența psihologică, la nivel de comunitate, contribuie la reabilitarea VVS și la depășirea mai ușoară a stărilor emoționale. *„Vorbesc cu psihologul de la școală și ea a spus că, dacă profesorii mă obijduiesc sau nu îmi dau pace, să vorbesc cu dânsa, să se apropie, să fiu mai calmă. Eu repede mă enervez și plâng, că la mine dacă toată viața numai strigăte. Când strigăte cineva, deodată încep a plânge”*(IIA_3_V).

Lipsa serviciilor specializate pentru VVS în sistemul public impune discuții și dezbateri asupra modului în care ar trebui dezvoltate aceste servicii. *„Ar putea fi dezvoltate în aceleași instituții care oferă servicii și pentru VVF, însă trebuie să existe profesioniști specializați în lucrul cu această categorie de victime, delimitări tehnice în privința terapiei, comunicării etc.”* (IIA_35_S). Lipsa unor instrumente standardizate de diagnostic, lipsa diferențierii după formele de abuz etc. nu permit la ora actuală o asistență calitativă și eficientă a VVS.

Dezvoltarea serviciilor specializate va contribui la îmbunătățirea calității serviciilor oferite VVS, la creșterea numărului de cazuri declarate. În opinia specialiștilor, cea mai bună publicitate a calității serviciilor o poate face însuși beneficiarul. *„Nici un buclat, nici un material informativ, nici o mass-media nu poate face ceea ce poate face o victimă care a primit serviciile necesare. Dacă o persoană agresată sexual va fi asistată corect și va fi protejată, la toate etapele de procedură penală și după procesul judiciar, nu va fi lăsată de una singură, atunci va crește numărul VVS care vor anunța aceste infracțiuni”* (IIA_32_S).

Cartografierea relevă mai multe puncte slabe în protecția socială a VVS. Acestea cuprind: (i) lipsa serviciilor specializate atât pentru copii, cât și pentru adulți VVS; (ii) lipsa serviciilor de durată, asistența în centrele pentru VVF fiind acordată doar în perioada de criză; (iii) lipsa asistenței juridice în unele centre maternale; (iv) lipsa serviciilor de prevenire a VS, la nivelul comunității; (v) lipsa activităților de reintegrare a VVS în comunitate, în paralel cu serviciile oferite familiei.

Trebuie dezvoltate și programe de protecție pentru VVS, fiindcă deși acestea beneficiază, actualmente, de consiliere psihologică gratuită oferită de unii prestatori de servicii sociale, ele nu sunt protejate și nu sunt în siguranță. În Republica Moldova, există legea cu privire la protecția martorilor, însă aceasta nu reflectă și persoanele respective în calitate de beneficiari. În aceste condiții, trebuie de creat sistemul de protecție și de asigurat siguranța VVS, pentru ca doar astfel va spori încrederea acestora în autoritățile statului.

COLABORAREA ÎNTRE ORGANIZAȚIILE CE OFERĂ ASISTENȚĂ LEGALĂ ȘI SOCIALĂ VVS

Colaborarea între instituții în asistarea VVS reprezintă o provocare, pentru că fiecare instituție are propriile regulamente, reguli și sistem birocratic. Actualmente, nu există o viziune unică a instituțiilor ce oferă asistență legală și socială pentru VVF, inclusiv VVS. O atenție deosebită trebuie acordată modului de interacțiune dintre specialiștii din sistemul social și cel legal, de la momentul când VVS depune plângerea la organul de poliție sau este identificată la nivel de comunitate.

Colaborarea cu organele teritoriale de poliție

O colaborare strânsă cu organele teritoriale de poliție au semnalat, în special, ONG-urile care realizează și acțiuni de advocacy. Momentele de colaborare vizează referirea cazurilor, elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică, asistența victimei, în cadrul procesului de judecată.

Principalele obstacole cu care se confruntă organizațiile în cooperarea cu organele de poliție sunt pregătirea slabă a specialiștilor/cunoașterea parțială a atribuțiilor de serviciu, precum și prezența unor stereotipuri față de VVS. Pentru a fortifica colaborarea dintre organele de poliție și sectorul neguvernamental, inclusiv instituțiile publice care oferă servicii VVS, este nevoie de consolidarea cunoștințelor polițiștilor în descoperirea crimelor cu caracter sexual, cât și delimitarea clară a rolurilor și responsabilităților fiecăreia dintre părți.

Este necesară un ghid pentru polițiști, care să indice cum să procedeze aceștia în cazurile de violență sexuală, care sunt pașii care trebuie întreprinși. Prezența unui asemenea ghid ar exclude atât pierderea unor informații esențiale pentru dosar, cât și revictimizarea VVS.

Posibilitățile de depășire a dificultăților nominalizate o reprezintă instruirile sistematice în domeniul prevenirii și contracarării violenței în familie și a violenței sexuale, nu doar din perspectivă legală, ci și socială, lucrul pe cazuri concrete, pentru a delimita rolul fiecărui profesionist în asistarea VVF și VVS.

Sunt cazuri când polițiștii nu respectă codul deontologic, nu își îndeplinesc atribuțiile de serviciu sau le îndeplinesc superficial. Cu toate acestea, studiul relevă și exemple de bune practici, când polițiștii au intervenit prompt în cazurile când VVS s-a adresat pentru a denunța infracțiunea sexuală, contribuind la reținerea agresorului.

Colaborarea cu procurorii

Majoritatea organizațiilor care oferă servicii pentru VVF colaborează și cu reprezentanții procuraturii. O colaborare mai strânsă s-a constatat în cazul ONG-urilor care oferă asistență juridică calificată în instanțele de judecată, care organizează instruirile pentru procurori.

În cazul copiilor VVS, procurorul este asistat de psihologul ce reprezintă, de obicei, ONG-urile nominalizate pentru formularea/reformularea corectă a întrebărilor sau pentru audierea victimei, de asemenea, juristul/avocatul (în centrele care dispun de asemenea specialist) se implică în procesul de investigare a cazului și se pregătește pentru a apăra interesele victimei în instanța de judecată.

Specialiștii din domeniul social, inclusiv VVS, au semnalat că există procurori care abordează profesionist problema, dar sunt și din cei care nu cunosc specificul lucrului cu asemenea victime și se conduc de stereotipurile existente.

Schimbarea care ar duce la o colaborare mai fructuoasă cu organele procuraturii constă în instruirea calitativă a procurorilor, precum și schimbarea atitudinii, mentalității, înlăturarea stereotipurilor. Dar cel mai eficace ar fi formarea procurorilor specializați în cazurile de violență sexuală, adică profesionalizarea lor pe un segment îngust.

În cadrul cercetării, au fost identificați procurori bine pregătiți pentru asistarea VVS, cu o poziție civică bine determinată, însă numărul acestora este mic.

Colaborarea cu judecătorii

Interacțiunea specialiștilor din domeniul social cu judecătorii are loc după necesitate și doar în procesele de judecată. De obicei, specialiștii care au efectuat rapoartele de evaluare psihologică

pot fi invitați în calitate de martori, în cadrul procesului penal; psihologul sau alt specialist din cadrul unor centre poate însoți victima în sala de judecată fiind ca tutore legal sau ca sprijin, persoană de încredere. De asemenea, centrele care oferă asistență juridică calificată, prin intermediul avocatului, reprezintă interesele victimei în cadrul procesului de judecată.

Obstacolele întâmpinate în lucrul cu judecătorii sunt: atitudinea stereotipizată a unor judecatori față de VVS, închiderea și rezistența judecătorilor față de unele schimbări, amânarea ședințelor de judecată, cât și corupția din sistem.

Ceea ce ține de îmbunătățirea colaborării cu judecătorii, reprezentanții organizațiilor neguvernamentale care desfășoară și acțiuni de advocacy au menționat implicarea în niște proiecte comune de instruire, colaborarea întru explicarea hotărârilor și a recomandărilor Curții Supreme de Justiție, cât și lobby, campanii pentru schimbarea prejudecăților despre violența sexuală.

O parte dintre specialiștii în drept au menționat colaborarea eficientă și că apreciază înalt suportul primit din partea prestatorilor de servicii sociale. *„Actualmente, nu putem acoperi toate segmentele, inclusiv în domeniul justiției și protecției copilului, de aceea succesul unui dosar penal este mult mai mare cu ajutorul lor”* (IIA_11_S). Pe de altă parte, reprezentanții prestatorilor de servicii sociale au semnalat că această colaborare, frecvent, este formală. *„Au cerut raportul de evaluare psihologică. L-am realizat și l-am trimis. Rareori, mă cheamă suplimentar la proces, de obicei, când avocatul inculpatului vrea să mă insulte, să-mi adreseze întrebări stupide, în rest, procurorul și judecătorul nu au întrebări”* (IIA_12_S).

Colaborarea cu instituțiile medicale

Numărul de instruirii acordate personalului medical în domeniul violenței sexuale este mic. Aceste instruirii s-au realizat în baza diferitor proiecte. Tematica instruirilor a constituit implementarea instrucțiunilor pe cazuri de violență în familie și pe termenul de sesizare și referire a cazurilor.

Instituțiile care desfășoară acțiuni de advocacy au sesizat necesitatea instruirii personalului medical pe componenta violență sexuală. Aceștia au elaborat un plan concret de acțiuni care constă în includerea componentei de violență sexuală, atât în cadrul cursurilor de perfecționare pentru specialiștii din domeniul medical, cât și în organizarea seminarelor de instruire cu specialiștii în problemele mamei și copilului, care pot contribui la identificarea cazurilor de violență sexuală a copiilor.

Studiul relevă și unele exemple de bune practici în ceea ce privește sesizarea instituțiilor medicale pe cazurile de violență sexuală, inclusiv în rândul copiilor. Au fost semnalate cazuri de colaborare eficientă între instituții, în identificarea unor cazuri de violență sexuală la copiii de

vârstă fragedă. *„Medicul ne-a dat un indiciu precum că un copil de 1,5 ani a avut ceva... Și s-a depistat că acest copil era VVS”* (IIA_11_S). Fără o bună pregătire a specialiștilor, astfel de cazuri nu pot fi identificate la copiii de această vârstă.

Colaborarea cu instituțiile de învățământ

Există o anumită colaborare și cu instituțiile de învățământ pe cazurile de violență sexuală. Cu toate acestea, specialiștii din sectorul neguvernamental au semnalat că această colaborare este *„dificilă... din cauza indiferenței. Cadrele didactice sunt preocupate doar de reușita școlară”* (IIA_9_S).

Instituțiile de învățământ trebuie să realizeze mai multe acțiuni de informare și profilaxie atât în rândul copiilor, cât și al familiilor. Pentru a putea întreprinde astfel de acțiuni, au nevoie de instruire. De asemenea, trebuie instruiți toți psihologii din Republica Moldova care activează în instituțiile de învățământ, servicii sociale, ca să poată identifica astfel de cazuri și să le poată referi spre serviciile specializate. *„Sunt anumite lucruri pe care le spun copiii, dar maturii nici nu atrag atenție... copilul încearcă să spună, dar nu găsește cuvintele potrivite, de aceea este necesară o pregătire specială să înțelegi ce vrea să-ți spună copilul în asemenea cazuri”* (IIA_10_S).

Cercetarea a identificat și exemple pozitive când unele cadre didactice au contribuit la identificarea unor copii VVS, la direcționarea lor spre serviciile existente.

Colaborarea între prestatorii de servicii

Suportul prestatorilor de servicii este de „mare valoare” nu doar în domeniul asistenței VVS copii sau adulți, dar și în organizarea instruirilor diferitor specialiști din sistemul de justiție, în răspunsul consolidat și multidisciplinar acordat VVS. Există inițiative comune de interacțiune, de consolidare a asistenței oferită VVS. Cu toate acestea, întotdeauna sunt posibilități de a îmbunătăți lucrul făcut. *„Cei care oferim servicii victimelor, frecvent, noi între noi nu ne înțelegem și ne ascundem după pereți”* (IIA_25_S).

Datele cercetării relevă exemple pozitive de colaborare între diverse instituții atât în cazul copiilor cu autoritățile tutelare, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, cât și cu echipele multidisciplinare.

RECOMANDĂRI

Rezultatele studiului prezintă realitatea socio-juridică privind acordarea asistenței legale și sociale VVS în Republica Moldova. Aceste rezultate permit formularea următoarelor recomandări, în scopul îmbunătățirii situației în domeniul asigurării accesului VVS la asistență legală și socială adecvată:

PENTRU AUTORITĂȚILE GUVERNAMENTALE

Generale

- Realizarea de către Republica Moldova a angajamentelor naționale și internaționale asumate, în domeniul asigurării drepturilor omului, asigurând pe deplin (prin mecanisme și pârghii legale distincte) și drepturile VVS;
- Semnarea și ratificarea de către Republica Moldova a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie;
- Elaborarea unei Strategii Naționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, care să conțină un capitol separat, dedicat prevenirii și combaterii violenței sexuale;

- Oferirea finanțării/majorarea acesteia din partea statului pentru serviciile juridice calificate, serviciile psihologice, serviciile medicale etc. acordate VVS;
- Consolidarea parteneriatelor între reprezentanții instituțiilor de drept, sociale, medicale, societatea civilă etc. și dezvoltarea mecanismelor de colaborare intersectorială;
- Organizarea campaniilor de informare a populației despre acțiunile ce trebuie întreprinse în cazul în care sunt VVS, despre riscurile și consecințele acestor infracțiuni, despre serviciile existente pentru VVS;
- Dezvoltarea și implementarea, în parteneriat cu societatea civilă și mass-media, a unor campanii pentru a schimba/dezrădăcina stereotipurile și prejudecățile populației privind violența sexuală, prin prezentarea mai multor reportaje, emisiuni, talk-show-uri și investigații jurnalistice etc.;
- Dezvoltarea unor programe de acțiuni de prevenire a violenței sexuale și elaborarea unor module de acțiuni proactive de identificare a VVS pentru polițiști, medici, asistenți sociali comunitari, lucrători sociali etc.;
- Crearea și instruirea unor echipe de intervenție în cazurile de agresiune sexuală, formate din specialiști care prestează servicii directe VVS, expert medico-legal, ofițer de urmărire penală și procuror, care să reacționeze prompt în cazurile de agresiune sexuală atât în interesele VVS, cât și în interesele justiției.

Sistemul de justiție

- Revizuirea cadrului legal, în special al Codului Penal al Republicii Moldova, capitolul infracțiuni privind viața sexuală, pornind de la definiții. Spre exemplu în cazul definiției de viol constrângerea să fie înlocuită cu consimțământ viciat, așa cum prevede Convenția de la Istanbul;
- Elaborarea unor comentarii sau note explicative actualizate în domeniul violenței sexuale de către Curtea Supremă de Justiție, ținând cont de standardele internaționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei;
- Elaborarea unei metodologii privind modalitatea de înregistrare și investigare a cazurilor de violență sexuală semnalate, pentru a reduce revictimizarea și a asigura accesul la justiție a VVS;
- Pregătirea specializată a ofițerilor de urmărire penală, procurorilor, judecătorilor, avocaților în domeniul descoperirii, investigării, judecării cazurilor de violență sexuală, și repartizarea acestor cazuri doar profesioniștilor special pregătiți;

- Elaborarea unor ghiduri, instrucțiuni metodologice pentru procurori și ofițerii de urmărire penală, în conformitate cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului, dar și corespunzătoare Convenției Consiliului Europei privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;
- Implicarea, la etapa de investigare a cauzelor copiilor VVS, a unui psiholog, alături de ofițerul de urmărire penală, deoarece în comiterea acestor infracțiuni, agresorii recurg la violență psihologică. Prezența psihologului, la această etapă, va ajuta la explicarea metodelor de manipulare a copilului și la excluderea mitului „*consimțământul copilului care a împlinit vârsta de 16 ani*”, în cazurile de violență sexuală. Asigurarea unei justiții prietenoase tuturor VVS, prin extinderea prevederilor din art.110 și asupra VVS adulte. Audierea tuturor VVS în camerele de audiere prevăzute pentru copii pentru a reduce posibilitatea revictimizării, inclusiv utilizarea mijloacelor tehnice speciale în cazul VVS adulte, pentru a diminua la minim (preferabil doar o audiere) numărul audierilor repetate, excluderea procedurii de confruntare dintre VVS și agresor;
- Sancționarea profesioniștilor din domeniul justiției pentru încălcarea normelor deontologice, acte de corupție etc. Introducerea sancțiunilor pentru neprezentarea în judecată și amânarea nejustificată a ședințelor de judecată, astfel reducând durata de examinare a dosarelor inclusiv pe cazurile de violență sexuală;
- Revizuirea cadrului legal în domeniul expertizei medico-legale, pentru ca documentele emise de acești specialiști să nu lase spațiu de interpretări contradictorii;
- Revizuirea, în parteneriat cu instituțiile guvernamentale și societatea civilă, a Rapoartelor de evaluare psihologică și standardizarea acestora, pentru ca acestea să fie recunoscute ca probă în instanța de judecată;
- Perfecționarea cadrului legal pentru ca plângerile VVS să nu poată fi retrase, iar procedurile penale stopate;
- Includerea în legea cu privire la protecția martorilor și a VVS, categorie de beneficiari cărora să li se ofere protecție și asistență adecvată.

Sistemul de protecție socială

- Acordarea asistenței psihologice gratuite VVS, pentru reabilitarea psihoemoțională a acestora;
- Introducerea și dezvoltarea serviciilor de specializare înaltă, dezvoltarea standardelor minime de calitate pentru serviciile destinate VVS;

- Extinderea și dezvoltarea programelor de consiliere a agresorilor, pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- Dezvoltarea programelor specializate de terapie a agresorilor care comit infracțiuni cu caracter sexual.

Sistemul medical

- Introducerea asistenței medicale gratuite pentru VVS, care nu dispun de polița de asigurare medicală obligatorie;
- Dotarea corespunzătoare cu echipament modern și îmbunătățirea condițiilor în care au loc examinările medico-legale;
- Revizuirea mandatului specialiștilor care efectuează expertiza medico-legală, astfel încât și asistentele medicale să poată colecta probele necesare organelor de drept pentru documentarea cazurilor și instruirea corespunzătoare a acestora.

PENTRU SOCIETATEA CIVILĂ

- Instruirea specialiștilor din serviciile sociale specializate și serviciile de specializare înaltă, pentru a răspunde necesităților VVS;
- Elaborarea unei curricule pentru psihologii ce oferă consiliere VVS și instruirea acestora privind particularitățile violenței sexuale și lucrului cu VVS;
- Instruirea specialiștilor din domeniul justiției (polițiști, ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători) privind metodele și tehnicile de lucru cu VVS;
- Instruirea asistenților sociali comunitari în domeniul monitorizării situației VVS care revine în comunitate;
- Realizarea unui studiu de analiză a practicii judiciare, în cazurile de violență sexuală.

OAK
FOUNDATION